

Jeppe Aakjærs tale om Kvindens Stemmeret

Taler

Jeppe Aakjær
Forfatter

Dato

26. juli 1908

Sted

Salling

Omstændigheder

Offentligt møde på Aakjærs kunstnerhjem Jenle

Dersom man vil vide Besked med et eller andet politisk Problem, hvad er saa naturligere end at gaa til vedkommende Lands Grundlov. Den danske Grundlov er vel nok, som den foreligger i Handelen, det mest uanselige Værk i vor Litteratur, det er nemlig ikke skabt til Morskabslæsning, men god at faa Forstand af for dem, der vil ha' et Pespektiv af vor politiske Udvikling; det er et Værk, gennem hvis Paragraffer vi ser som gennem dunkle Alleer, hvis enkelte Rækker løber sammen for Øjet langt ude mod Historiens Horisont, dybt, dybt nede, hvor det lukker sig om Oldtidens dunkleste Mørke. Har Du engang, medens dit Sind Var ungt og blødt, læst dit Folks Historie, læst det snart med Begejstringens hellige Gys i Blodet – naar det gik godt – snart med Skammens Rødme over Kinderne - naar dit Folk handlede dumt og fejgt – kort sagt, læst, saadan som man læser sit Lands Historie, mens ens Sind endnu er ungt og blødt, - da vil Du føle en sær Stemning ved at gennemløbe Paragrafferne i vor Grundlov; den uoplyste og goldhjærnede vil ikke se andet end en Række stilløse Sætninger, der kun gir ham en dunkel Mening; men du vil se paa dette tilsyneladende uanseelige Værk med den dybeste Pietet, og du vil sige til dig selv: Dette er mit Folks Vandrebog, dets Adkomstbrev til de civiliserede Nationers Rækker. Grundloven er: det tilgrundliggende for hele vor statsborgerlige Liv og Lykke. Alle vore blodige Saar og Kampe gennem Tusinde Aar, alle de ædles endeløse Anstrængelser for at skabe Tænke-, Tale- og Handlefrihed, er her størknet i Grundlov-Paragrafens kolde Form. Vi har købt Friheden med vort Blod, om ikke just i sidste Akt (1848), saa i hvert Fald i alle de foregaaende, - vi har købt Friheden med Blod, og endda synes vi ikke, den er for dyr. Men vi - det er kun Mændene; thi her er jo at nævne dette beskæmmende:

Kvinden er ikke i Grundloven!

Det hedder udtrykkelig i en af dens vigtigste Paragrafer (§ 30): »Valgret til Folketinget har enhver uberygtet Mand«, men Kvinden er skammelig forbigaaet. Det er en dristig Streg saadan uden videre at overspringe Halvparten af Menneskeheden. Nu er det over 100 Aar siden, at man i den store franske Revolution, denne vældige Jordrystelse, denne flammende Portal til den ny Tid, forkyndte de uindskrænkede Menneskerettigheder; ogsaa Kvindebevægelsen tændte sin Fakkell ved denne store Brand, og det er ubegribeligt, at et Krav, der er saa selvindlysende som Guds Sol, saa lange Tider har kunnet nægtes Fremme. - Man havde allerede Kvindeklubber paa den franske Revolutions Tid, men da Lederne begyndte at skeje ud og Klubkvinderne blandt andet stillede Krav om at ville klæde sig i et og alt som Mænd, slog de styrende ned paa dem og adspredte Klubbens Medlemmer. Saa kom Reaktionen over Frankrig med Napoleon og hans Efterfølgere. Og saa dukker Kvindebevægelsen først atter frem omkring 1830 med den gryende Socialisme (den store sociale Reformator St. Simon); og altid siden har Socialismen haft Kvindens borgerlige og politiske Ligestilling paa sit Program. Længst tilbage staar Sagen i Tyskland og de slaviske Lande og saa i det Frankrig, der var Bevægelsens Moder; stærkest Støtte har Sagen fundet i Nordamerika, hvor Kvinden i flere Stater har politisk Stemmeret, og England, der har skabt nogle af Bevægelsens kraftigste Talsmænd, bl. a. den humanistiske Filosofis største Repræsentant John Stuart Mill, der ved sit Værk »Kvindens Underkuelse«, som udkom 1869, foretog de Klippesprængninger, der omsider har banet Bevægelsen Vej ind til Nationernes Bevidsthed. Den som en eneste Gang har set den engelske Kvindebevægelse paa nært Hold, f. Eks. som jeg en Efteraarsdag foran en Parlamentsaabning, naar Kvindernes Førere vover sig i modige Kampe med Politiet for næsten bogstavelig at slænge deres Krav hen for Fødderne af Regeringens Medlemmer, han ved, at den Bevægelse ikke mere er til at kue, men at den en Dag ganske stille vil afvæbne baade Regering og Politik og sejre ved sin egen indre uomstødelige Sandhed. Lad os faa vore Kvinder med, hvis de ikke alt er med. Thi vi vil faa Brug for alle i den Politik, der nu kommer, ikke mindst for Kvinderne. Den Sag, som staar nærmest for nu, er jo Forsvarssagen; det er en ganske god Sag for Kvinden at vaagne paa. Og jeg haaber, hun vaagner. Lige siden en Gang i den gamle Pagts Dage Judith afhuggede Holofernes' Hoved, har Kvinden været Antimilitarist. Den danske Bondekone er det i hvert Fald den Dag i Dag. Naar hendes kære Søn »skulde hen«, og hun havde faaet de solide graa Uldsokker og den tunge, lagrede Bøndeost lagt nederst i Vadsækken, faldt der mange tunge Taarer paa det sorte Lergulv; og naar Lægdsmanden en Dag stod i hendes Stue og famlede med en blaa Konvolut, der bragte den forretningsmæssige Melding, at Sønnen var skudt

og ikke mere kom tilbage, da var det kun tilsyneladende, hun bøjede sig under Skæbnen; thi inderst i hendes Sjæl ulmede en Harmen mod de Magter, der rev Mand og Søn ud af hendes Favns bundne med en Sabelrem at kastes ind mod Skansens ildspyende Kanoner. Naturkvindens og Bondekonens ædleste Instinkt er Moderfølelsen; hun vil trods alt se sit Afkom, Barnet, Individet, bevaret. Kvinden har ligesom mere Respekt for Mennesket end Mændene, thi hun har jo fulgt det Skridt for Skridt, lige fra det laa under hendes Hjerte; hendes Billede af hendes Barn er sammenføjjet af tusind smaa Ting fra Søvn og Vaagen, fra Leg og Vugge. Hun vil ikke uden Kamp udlevere sit Barn til Nationernes Moloch og ikke uden videre hengive sin Søn, som det hedder i Skriften, til »at sønderhakkes for Herrens Ansigt«; hun vil i hvert Fald forinden titusinde Gange spørge: Er det nødvendigt! – Er det absolut nødvendigt at kaste mit Barn og mine Nabokvinders Børn – 100,000 af sund Ungdom – i denne Molochs forfærdelige Flammefavn. Fra en af Middelalderens evindelige Krige mindes jeg et Træk, som jeg her skal fortælle: En By var bleven omsluttet af Fjenden paa alle Kanter. Hungeren rasede, og Pesten og Sultedøden truede alle; da Nøden var paa sit højeste, begyndte man at forhandle med Sejrherrerne om Byens Overgivelse. For Mændene var der ingen Naade, de skulde alle springe over Klingen. Men Kvinderne de fik Lov til at forlade Fæstningen, idet der samtidig indrømmedes dem Ret til at tage saa meget med sig, som enhver kunde bære. Kort efter saa man et forbavsende Syn: En uendelig Række af sortklædte Kvinder gik ud af Fæstningsporten, hver bærende sin Mand paa sine Skuldre. Den fjendtlige Hovedsmand rasede, men han havde jo givet sin Ed. Disse snilde Kvinder blev senere for deres Daad tilkendt ærefulde borgerlige Rettigheder. Mine Herrer! Saadan har Kvinden baaret os allesammen, lidt med os og lidt for os, baaret os som Børn, da vi selv var hjælpeløse, siddet ved vor Vugge, frydet os som Ynglinge, hjulpet os som Mænd. Skal vi nu vise os mindre taknemlige end Mændene i hine barbariske Tider, skal vi ikke langt hellere hjælpe hende til at faa de samme Rettigheder, som vi selv sætter saa højt: Retten til personlig Deltagelse i Samfundets Liv, personligt Ansvar i Samfundets Vel. Har hun omsider faaet denne Ret, kan hun sandelig ikke komme til at klage over, at der ikke kan blive nogen Anvendelse for hendes Evner; i saa mange Forhold lever vi endnu paa Randen af Barbariet; saa lidt er gjort, og det som er gjort, trænger at gøres om igen. Lad hende da faa den Ret, hun attraar, og lad hende blive den milde Haand, der ikke behøver at være svag, fordi den tager saa blødt. Har De nogensinde set en bekymret Moder glide stille ind i Stuen til en Klynge støjende Mænd og halv myndig og halv genert bede om Ro for sit syge Barn, der i Naboværelset kæmper for at sove. Det skulde være nogle grove

Tølpere af Mænd, der kunde overheøre en saadan Bøn. Lad ogsaa i det offentlige Liv Kvinden blive den ømme Moder, der udstrækker sin Haand og skaber Fred for det syge Barn, Samfundet, Fred til at hvile, Fred til at trives efter dets Bestemmelse.

Kilde

Medlemsblad for Landsforbundet for Kvinders Valgret, 1. september 1908, nr. 9, årgang 1, s 1-2.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Debattale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jeppe-aakjaers-tale-om-kvindens-valgret-1908>